

WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

Wizyta studyjna w Anglii

Jarosław Kosmański z Pracowni Konserwacji Modeli i Robert Domżał z Działu Historii Budownictwa Okrętowego odwiedzili w dniach 19-23 marca muzea morskie w Portsmouth i Londynie. Dzięki wysiłkom społecznym, wsparciu marynarki wojennej i rządu angielskiego w Portsmouth udało się zgromadzić najważniejsze brytyjskie okręty, które na przestrzeni kilku stuleci odegrały niebagatelną rolę w morskiej historii Europy: stojący w suchym doku HMS „Victory” – flagowy okręt Nelsona, HMS „Warrior” – pierwszą brytyjską fregatę pancerną z 1861, a przede wszystkim flagowy okręt króla Henryka VIII „Mary Rose”, który zatonął w pobliskiej cieśninie Solent w 1545 r., a niedawno został udostępniony dla zwiedzających jako okręt-muzeum. Właśnie „Mary Rose” stanowiła główny cel roboczej wizyty pracowników NMM: J. Kosmański buduje model tego okrętu i konieczna była weryfikacja szczegółów jego konstrukcji. Z kolei dzięki wizycie w Narodowym Muzeum Morskim w Greenwich udało się zapoznać z planami kilku innych angielskich jednostek, co ułatwi w przyszłości wykonanie ich modeli. Ponadto R. Domżał wziął udział w dorocznej naradzie zarządu Międzynarodowego Stowarzyszenia Muzeów Morskich (ICMM). Prowadził je obecny dyrektor NMM w Londynie, a uczestniczyło w nim 11 osób, m.in. z Nowej Zelandii, USA, Ameryki Południowej i Chin. Podczas narady omawiano przede wszystkim organizację kolejnych kongresów naukowych, które odbywają się raz na 2 lata w różnych muzeach morskich na świecie.

Portsmouth – na pierwszym planie HMS „Warrior”, w głębi HMS „Victory” i muzeum „Mary Rose” (czarny podłużny budynek). Fot. Robert Domżał

Projekt MARTABAL

Głównym tematem spotkania partnerów projektu MARTABAL, które odbyło się w Turku (Finlandia) w dniach 22-24 kwietnia br., było tworzenie Atlasu Dziedzictwa Morskiego w regionie Morza Bałtyckiego. Będzie on rozwijany jako strona internetowa oraz aplikacje na urządzenia mobilne (tablety, smartfony). Muzea morskie z Finlandii, Szwecji, Litwy i Polski zaangażowane w projekt zaprosiły do dyskusji nad unowocześnieniem oferty Atlasu i wprowadzeniem go na rynek usług turystycznych ekspertów m.in. z Politechniki Gdańskiej i Uniwersytetu w Turku. Dużą część spotkania poświęcono na analizę programów EU, z których będzie można otrzymać dofinansowanie na badania rynkowe, gromadzenie informacji oraz skonstruowanie innowacyjnych narzędzi internetowych przyjaznych dla przyszłych użytkowników Atlasu. Obecnie rozważane są dwa fundusze – Horyzont 2020 oraz Program Regionu Morza Bałtyckiego. Nasze muzeum na spotkaniu reprezentowali Katarzyna Nowicka, Radosław Paternoga, Robert Domżał oraz Marek Jankowski.

Problemy muzeów morskich nad Bałtykiem

24 i 25 kwietnia w *Forum Marinum* w fińskim mieście Turku odbyło się 2. Seminarium Bałtyckich Muzeów Morskich, pod hasłem „Small water craft collections” („Kolekcje małych jednostek pływających”). Było ono poświęcone problemom tradycyjnych łodzi ludowych i rekreacyjnych, ich konserwacji i ekspozycji, a także zarządzaniu kolekcją. W seminarium wzięło udział ponad 30 osób z placówek muzealnych regionu bałtyckiego. NMM reprezentowali dyrektor dr Jerzy Litwin i dr Robert Domżał, który wygłosił referat omawiający problematykę kolekcji małych łodzi w naszym muzeum. Ponadto na zaproszenie organizatorów Katarzyna Nowicka zaprezentowała projekt MARTABAL. Pierwsze Seminarium odbyło się w 2012 roku z inicjatywy NMM, które zaprosiło muzealników morskich z rejonu Morza Bałtyckiego do debaty na temat zachowania statków muzealnych, czego plonem była ciekawa publikacja. Wszystko wskazuje na to, że pomysł organizacji regularnych spotkań bałtyckich muzeów morskich będzie kontynuowany. Za dwa lata gospodarzem 3. Seminarium ma być Szwecja.

Spotkanie Grupy Roboczej

W dniach 25-26 kwietnia Narodowy Zarząd Ochrony Zabytków w Finlandii zorganizował naradę Grupy Roboczej ds. Nadmorskiego Dziedzictwa Kulturowego Krajów Nadbałtyckich. Odbyła się ona w siedzibie fundacji *Forum Marinum* w Turku. Była to pierwsza narada Grupy Roboczej pod przewodnictwem przedstawiciela Finlandii – przez poprzednie 6 lat Grupą kierował Robert Domżał z NMM. Głównymi tematami poruszonymi w czasie spotkania był plan pracy na najbliższe 3 lata oraz przygotowanie wystawy, która w 2016 roku będzie przez ok. 2 miesiące odwiedzać na statku „Gamle Oksoy” wybrane porty bałtyckie. Wystawa zostanie zorganizowana we współpracy z partnerami norweskimi z Muzeum Latarnictwa w Lindesnes, które jest armatorem statku. Kolejna narada odbędzie się w Gdańsku w listopadzie 2014 r.

PROJEKTY

Centrum Konserwacji Wraków

Wielotorowo przebiegają przygotowania do najnowszej inwestycji NMM: budowy Centrum Konserwacji Wraków z Magazynem Studyjnym przy Muzeum Wisły w Tczewie. Trwają przetargi, zarówno na prace rozbiórkowe, jak i na kolejne etapy budowy. Tymczasem istniejące w miejscu przyszłej inwestycji pracownia konserwatorska i hangar opróżniane są z zabytków. Proces konserwacji kontynuowany będzie w naszej pracowni w Gdańsku. Mniejsze eksponaty znajdują się w hali użyczonej przez Bank Spółdzielczy w Tczewie. Barkas i wóz do przewozu łodzi ratunkowych z XIX wieku przewiezione zostaną specjalnym transportem do Muzeum Zalewu Wiślanego w Kątach Rybackich. Jachty „Opty”, „Dal” i „Kumka IV” zostaną poddane konserwacji (jej wykonawcą wyłoni przetarg), aby już w pełni urody stanąć w nowym Centrum. Jednocześnie opracowywane są szczegółowe plany współpracy merytorycznej z partnerami norweskimi, której jednym z punktów ma być wspólna konferencja nt. konserwacji i digitalizacji.

Zabytkowy bęben wciągarki kotwicznej przewożony do miejsca czasowego przechowania. Fot. Maria Fila

Historia testowania modeli statków

29 kwietnia w Ośrodku Kultury Morskiej odbył się wykład profesora Horsta Nowackiego – wybitnego specjalisty z zakresu projektowania statków z Politechniki w Berlinie. Profesor przedstawił historyczny przekrój badań naukowych prowadzonych na modelach statków, od ich początku w 1669 roku w Paryżu aż do pełnego rozkwitu w 1871 w Anglii, kiedy to stały się dostępne nowoczesne urządzenia testowe i możliwa była pełna ekstrapolacja wyników prowadzonych badań. Myślą przewodnią wykładu była sentencja Jeana Mignota „Ars sine scientia nihil est”. Wspomniani przez profesora badacze i naukowcy, tacy jak: Christiaan Huygens, Isaac Newton, Frederic Chapman, William Rankin i William Froude przez lata przeprowadzali pomiary, analizy zalet i wad różnych projektów. Przy użyciu odpowiednich urządzeń sprawdzano osiąganą prędkość w zależności od wyporności i rozmaitych kształtów testowanych modeli kadłubów.

„Kapitan własnej duszy”

Michał Dąbrowski, reżyser wyświetlanego 9 kwietnia w ramach cyklu „Kino pod żaglami” filmu „Kapitan własnej duszy”, starał się pokazać w swoim dokumencie wszystkie twarze Karola Olgierda Borchardta – kapitana żeglugi wielkiej, pisarza i nauczyciela wielu pokoleń nawigatorów. Absolwent Szkoły Morskiej w Tczewie z 1928 roku, po kilku latach pływania na statkach pasażerskich został w 1938 roku starszym oficerem na „Darze Pomorza”, statku szkolnym PSM w Gdyni. Z tym miastem związany był do śmierci w 1986 roku i tu napisał swoje najważniejsze książki. Zbiory opowiadań „Znaczy Kapitan”, „Szaman morski”, „Krążownik spod Somosierry” i „Kolebka nawigatorów” to pozycje obowiązkowe dla wielbicieli tematyki morskiej. Film o kapitanie realizowany był w kilku etapach w ciągu 40 lat, zdjęcia archiwalne przeplatają się ze zdjęciami współczesnymi, wspomnienia łączą się z teraźniejszością. Goście pokazu: Michał Dąbrowski i asystentka Borchardta Ewa Ostrowska potwierdzili, że kapitan był rzeczywiście taki, jak na filmie: nietuzinkowy, silny, prawy, zakochany w morzu i do końca swoich dni aktywny. Był, jak sam mawiał, „kapitanem własnej duszy” – i gorąco namawiał do tego innych.

EDUKACJA

Tajemnice gdańskich uliczek

Dział Edukacji zaprosił 13 kwietnia w ramach „Programu dla rodzin” na wędrowkę po Głównym Mieście. Miłośników przygód czekała wycieczka tropem zagadek dawnego Gdańska – od śladów diabła na Żurawiu po bezgłowego klucznika Katowni. Uczestnicy programu „Tajemnice gdańskich uliczek”, prowadzeni przez Kamilę Jezierewską, dowiedzieli się między innymi, skąd pochodzi nazwa ulicy Ogarnej, gdzie znajdował się Targ Grochowy i czym kiedyś naprawdę pachniało na Lawendowej.

Edukacja morska piątklasistów

Od połowy kwietnia Dział Edukacji wspólnie z Działem Marketingu realizuje program zajęć edukacyjnych w ramach przetargu ogłoszonego przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, którego przedmiotem była organizacja wyjazdów dla uczniów klas piątych szkół podstawowych biorących udział w projekcie systemowym „Pomorskie – dobry kurs na edukację. Kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów w regionie poprzez edukację morską”. Zajęcia odbywają się w Spichlerzach na Ołowiance i poświęcone zostały dwóm tematom: „Wisłą do Gdańska” (uczestnicy zapoznają się z dawną żeglugą rzeczną i morską w Polsce, tradycyjnymi sposobami budowy statków oraz urządzeniami dawnego portu gdańskiego) oraz „Skarby Bałtyku” (omawiana jest problematyka związana z archeologią podwodną oraz kolekcją zabytków wydobytych ze środowiska mokrego w trakcie prac podwodnych NMM). Organizatorem wycieczek i bezpośrednim zleceniodawcą jest biuro turystyczne Czerwiński Travel z Gdańska. W zajęciach, które potrwać do końca czerwca, będzie uczestniczyło łącznie ponad 2000 uczniów z terenu województwa pomorskiego.

Noc Muzeów

Aż 19 trójmiejskich instytucji otworzy swoje podwoje w nocy z 17 na 18 maja, by zaprezentować się w nieco inny niż na co dzień sposób. NMM na tegoroczną Europejską Noc Muzeów proponuje różnorodny program, pod wspólnym hasłem „Niecodzienna codzienność, czyli życie nad wielką wodą”. Przygotowane prezentacje, zabawy i pokazy związane będą z ludźmi, na życie których wpływ miało morze i rzeka. W Spichlerzach na Ołowiance spotkamy się z żoną flisaka, czekającą na powrót męża, straganiarką z Gdańska, mieszkankami Gdyni i Gdańska, obserwującymi ogromne przemiany w dobie budowy polskiego portu morskiego w dwudziestolecie międzywojennym. Do rozwoju portu w Gdyni, a zwłaszcza jego wyposażenia technicznego, nawiązywać będą pokazy z dziedziny fizyki. Dodatkową atrakcją będzie makietka szlaku kolejowego na Kaszubach. Historii koła poświęcony będzie pokaz zabytków pochodzących ze znalezisk archeologicznych. Podczas Nocy Muzeów do zwiedzania zostanie także udostępniony Żuraw Gdański. Pracy flisaków poświęcony będzie program Nocy Muzeów w Muzeum Wisły w Tczewie, a życie codzienne marynarzy dawnych i współczesnych zaprezentowane zostanie w formie inscenizacji i zajęć sprawnościowych na statku-muzeum „Dar Pomorza” w Gdyni. Zapraszamy od godz. 19 do 1 w nocy.

Malarz morza

Aż 72 prace, z czego większość ze zbiorów prywatnych, zaprezentowane zostaną na ekspozycji „Soter Jaxa-Małachowski. Malarz morza”. Jest to XI wystawa z cyklu „Polscy artyści o morzu”, jak co roku przygotowująca w ramach Bałtyckiego Festiwalu Nauki przez Lilianę Giełdon i Monikę Jankiewicz-Brzostowską z Działu Sztuki Marynistycznej. Jaxa-Małachowski to jeden z najbardziej popularnych polskich artystów, dla których morze było przewodnim motywem malarstwa. W tej dziedzinie wachlarz tematyczny jego prac jest niezwykle szeroki: pejzaże morskie, widoki wybrzeży, sceny z życia rybaków, porty i przystanie, widoki miast nadmorskich, a nawet bitwy morskie. Odnalazł własny styl obrazowania – realizm w przedstawianiu rzeczywistości potrafił łączyć z idealizacją, wychodząc naprzeciw powszechnym wyobrażeniom i gustom. Na wernisaż zapraszamy w czwartek 22 maja o godz. 15.

Soter Jaxa-Małachowski „Rafa (Morze)”, lata 1930. Ze zbiorów NMM. Fot. Bernadeta Galus

Wyścigi smoczych łodzi

Dzień Muzealnika i Europejski Dzień Morza to dwa powody, by na Motławie wystartował kolejny wyścig smoczych łodzi, w którym zmierzą się pracownicy trójmiejskich instytucji kultury. W czwartek 22 maja do zawodów z osadą NMM dowodzoną przez Brygidę Sonnack staną łódki obsadzone przez Archiwum Państwowe w Gdańsku, Europejskie Centrum Solidarności, Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną oraz reprezentację muzeów gdyńskich. Prosimy o doping – początek regat o godz. 17.